

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/7747/2024. Vastausaika 16.2.2026 saakka

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoja hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta.

Esitys liittyy hallitusohjelman tavoitteeseen siitä, että toimeentulotuki ja työmarkkinatuki korvataan maahanmuuttajien osalta kotoutumistuella, johon sisällytetään kannustin ja velvoite kotoutumiseen. Lisäksi esityksellä toteutetaan hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan työmarkkinatuen nettotaso saatetaan vastaamaan perustoimeentulotuen perusosan tasoa, ja riittävä ja todennettu kotimaisen kielen osaaminen nostaa työmarkkinatuen nykyiselle tasolle.

Esityksessä ehdotetaan, että työttömyyden perusteella maksettava yleistuki maksettaisiin kotoutumistukena sellaiselle työttömälle työnhakijalle, joka ei täytä työttömyysturvalain mukaista työssäoloehtoja ja, joka on asunut Suomessa alle kolme vuotta edeltäneen kymmenen vuoden aikana ja on taloudellisen tuen tarpeessa. Kotoutumistukena maksettava yleistuki olisi 33,64 euroa päivässä (vuoden 2026 tasossa).

Vaativuudesta työssäoloehdon täyttämisestä tai kolmen vuoden asumisesta Suomessa ei sovellettaisi, jos henkilön äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame, tai jos henkilö on osoittanut kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisen suomen tai ruotsin kielen tavoitetasoa vastaavan kielitaidon vähintään kahdella kielen osa-alueella. Vaativuudesta ei myöskään sovellettaisi henkilöön, joka ei voi osoittaa kielitaitoaan vammaisuuden tai muun vastaavan syyn takia. Kotoutumistukena maksettavaa yleistukea sovellettaisiin vain tilanteissa, joissa henkilö muuttaisi Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan.

Kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädettäisiin, että työvoimaviranomainen olisi vastuussa työllistymistä tukevan taikka suomen tai ruotsin kielitaitoa edistävän palvelun järjestämisestä kohtuullisessa ajassa. Palvelu olisi järjestettävä viimeistään työnhaun käynnistämistä seuraavien kuuden kuukauden aikana.

Yleisistä kielitutkinnoista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että laissa mahdollistettaisiin suomen tai ruotsin kielen keskitason tutkinnon tai sen osakokeen maksuttomuus niille henkilöille, jotka eivät osallistuisi kotoutumiskoulutukseen omista valmiuksistaan, taidoistaan tai tarpeistaan johtuen. Lisäksi yleistukilakia muutettaisiin siten, että tilapäisen suojelun perusteella myönnetyllä oleskeluluvalla maassa oleva työtön työnhakija voisi olla oikeutettu yleistukeen tai kotoutumistukena maksettavaan yleistukeen, vaikka hän ei olisi täyttänyt työttömyysturvalain mukaista työssäoloehtoja.

Lausunto annetaan Lausuntopalvelu.fi – sivustolla olevien kysymysten mukaan.

Yleistukilaki, kotoutumislaki

Yleinen näkemyksenne työskentely- ja asumisaikavaatimuksen asettamisesta tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi

Järvenpää näkee myönteisenä uuden kotoutumistuen, johon sisällytetään sekä kannustimia että velvoitteita kotoutumisprosessin edistämiseksi. Järvenpää korostaa, että uudistuksen toimenpiteet eivät kuitenkaan saa vaarantaa ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa missään kotoutumisen vaiheessa.

Yleistuen saannin ehdot korostavat yksilön omaa vastuuta ja aktiivista osallistumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Tällainen porrastus luo rakenteellisen kannustimen sekä työmarkkinoille pääsyyn että kielitaidon kehittämiseen, mikä on olennaista yksilön kotoutumisen kannalta. Järvenpää korostaa, että on tärkeää varmistaa, että vaatimuksia sovelletaan oikeudenmukaisesti ja joustavasti, jotta ne eivät muodosta kohtuutonta estettä niille henkilöille, joilla on esimerkiksi vamma, terveydellisiä rajoituksia tai muita perusteltuja syitä, joiden vuoksi työskentely tai pitkäaikainen asuminen Suomessa ei ole ollut mahdollista. Myös kielitaitoon liittyvät poikkeukset tulee huomioida, jotta yksilölliset tilanteet otetaan huomioon. Vaikutusten seurannan ja yksilöllisten poikkeusten huomioimisen tulee olla osa toimeenpanoa, jotta järjestelmä pysyy oikeudenmukaisena ja joustavana.

Tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi asetettaisiin vaatimus työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttämisestä. Näkemyksenne työskentelyvaatimuksesta

Kokonaisuutena työssäoloehdon liittäminen tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi on johdonmukainen ja tavoitteellinen muutos, joka vahvistaa työn ensisijaisuutta ja kannustaa työmarkkinoille pääsyyn, edistää kotoutumista ja kielitaidon kehittymistä.

Järvenpää korostaa kuitenkin, että järjestelmän oikeudenmukaisuus edellyttää selkeitä poikkeusperusteita ja toimivaa palveluohjausta, jotta yksilölliset elämäntilanteet voidaan huomioida riittävän joustavasti. Työssäoloehtoon perustuva malli edellyttää, että työvoimaviranomaiset pystyvät tarjoamaan työllistymistä tukevia palveluita kohtuullisessa ajassa. Järvenpää ennakoi, että vieraskielisen väestön määrä on liian pieni, jotta oikealaisia palveluja pystyttäisiin järjestämään oikeaan aikaan.

Asumisaikavaatimuksen asettaminen tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi on perusteltu tapa varmistaa, että etuus kohdistuu ensisijaisesti niille, joiden elämän keskipiste ja kiinteä yhteys Suomeen on riittävän vahva. Kolmen vuoden asumisjakso Suomessa ennen tuen saamista osoittaa sitoutumista yhteiskuntaan sekä mahdollistaa kotoutumisen, esimerkiksi kielen ja yhteiskunnan toimintatapojen oppimisen. Tällainen vaatimus tukee

sosiaaliturvajärjestelmän kestävyttä ja oikeudenmukaisuutta, sillä se vähentää riskiä järjestelmän väärinkäytölle ja varmistaa, että tuki kohdistuu henkilöihin, jotka ovat aidosti osa suomalaista yhteiskuntaa.

Samalla on tärkeää, että järjestelmään sisällytetään poikkeusperusteet esimerkiksi suojelua hakeville, perheen yhdistämistilanteissa tai muissa erityisen haavoittuvissa elämäntilanteissa oleville, jotta yksilöllinen oikeudenmukaisuus toteutuu. Kolmen vuoden asumisaikavaatimus on siis tasapainoinen keino vahvistaa sekä järjestelmän kestävyttä että yhteiskunnallista luottamusta, kunhan se toteutetaan riittävän joustavasti eri elämäntilanteet huomioiden.

Yleinen näkemyksenne kielitaitoa koskevista poikkeuksista työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen

Kielitaitoa koskevat poikkeukset työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen ovat perusteltuja erityisesti tilanteissa, joissa henkilön osallistuminen työelämään tai kotoutuminen on viivästynyt opinnoista huolimatta. Kotoutujalle tulee tarjota tehostettua kielenopetusta ja kotoutumispalveluita, jotta hänellä on tosiasialliset mahdollisuudet saavuttaa vaadittu kielitaito. Järvenpää korostaa, että järjestelmä tulee pysyä oikeudenmukaisena ja kannustavana, mutta ei aseta kohtuuttomia esteitä niille, jotka ovat valmiita sitoutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Poikkeus vaatii selkeät kriteerit ja asiantuntevan arviointimenettelyn, jotta ratkaisut ovat oikeudenmukaisia ja läpinäkyviä.

Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta

Tällainen poikkeus on perusteltua. Riittävän kielitaidon osoittaminen kertoo henkilön kyvystä toimia suomalaisessa arjessa ja työelämässä. Järvenpää korostaa, että poikkeus mahdollistaa järjestelmän joustavuuden ja yksilöllisten polkujen tunnistamisen, kunhan kielitaidon arviointi on luotettavaa ja yhdenmukaista. Poikkeuksen soveltaminen edellyttää selkeitä kriteereitä ja läpinäkyvää arviointiprosessia, jotta yhdenvertaisuus toteutuu ja väärinkäytösten riski minimoidaan.

Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka on osoittanut riittävän suomen tai ruotsin taidon (Eurooppalaisen viitekehyksen mukainen B1.1 taso) kielen kahdella osa-alueella. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta

Tällainen poikkeus on perusteltu. Riittävän kielitaidon osoittaminen kertoo henkilön kyvystä toimia suomalaisessa arjessa ja työelämässä. Järvenpää korostaa, että poikkeus

mahdollistaa järjestelmän joustavuuden ja yksilöllisten polkujen tunnistamisen, kunhan kielitaidon arviointi on luotettavaa ja yhdenmukaista. Poikkeuksen soveltaminen edellyttää selkeitä kriteereitä ja läpinäkyvää arviointiprosessia, jotta yhdenvertaisuus toteutuu ja väärinkäytösten riski minimoidaan.

Esityksessä on arvioitu, että suurin osa osoittaisi kielitaitonsa kotoutumiskoulutuksesta saatavalla todistuksella. Lisäksi mahdollistettaisiin maksuton keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen. Näkemyksenne kielitaidon osoittamisen tavoista

Kielitaidon osoittamisen tapojen tulee olla monipuolisia ja saavutettavia, jotta ne palvelevat erilaisista taustoista tulevia henkilöitä oikeudenmukaisesti. Maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollisuus (yleinen kielitutkinto) madaltaa kynnystä virallisen kielitaidon osoittamiseen ja tarjoaa yhdenvertaisen mahdollisuuden kaikille, riippumatta taloudellisesta asemasta. Järjestelmän tulee tunnistaa myös muut hyväksyttävät tavat osoittaa kielitaito, kuten ammatilliset opinnot, korkeakoulututkinnot suomen tai ruotsin kielellä sekä muut viralliset kielikokeet. Onnistunut järjestelmä on joustava ja huomioi yksilölliset polut sekä aiemmat saavutukset.

Kielitaidon osoittamisen tavat määritettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Näkemyksenne tätä koskevan asetuksen antoaltuuden antamisesta

Asetuksen antoaltuuden antaminen valtioneuvostolle kielitaidon osoittamisen tapojen tarkemmassa määrittelyssä on perusteltua sekä hallinnollisen selkeyden että joustavuuden näkökulmasta. Järvenpää esittää, että asetuksen antovastuun antamista tulisi määritellä tarkemmin.

Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka vamman tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta

Poikkeus on perusteltu yhdenvertaisuuden ja inhimillisyyden näkökulmasta. Järvenpään näkemyksen mukaan järjestely varmistaa, ettei kukaan jää järjestelmän ulkopuolelle olosuhteiden vuoksi, joihin ei itse voi vaikuttaa. Lainsäädännön tulee tunnistaa yksilölliset haasteet ja mahdollistaa joustavat ratkaisut erityistilanteissa.

Esityksen toimeenpanoon liittyy sekä Kelan että työvoimaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näkemyksenne toimeenpanoprosessin toimivuudesta

Järvenpää nostaa toimeenpanon keskeiseksi osaksi toimijoiden roolit ja vastuut sekä toimintamallit. Ne tulee määritellä selkeästi ja varmistaa, tiedonkulku viranomaisten välillä on

sujuvaa, jotta asiakas saa oikea-aikaista ja johdonmukaista palvelua ilman päällekkäisyyksiä tai viivästyksiä. Ohjeistus sekä asiakaspalvelu tulee olla yhtenäisiä molemmissa organisaatioissa.

Toimeenpanon kokonaisuuden onnistuminen edellyttää riittävää resursointia, henkilöstön koulutusta sekä järjestelmien yhteensopivuutta, säännöllistä seuranta ja palautteen keräämistä prosessin kehittämiseksi ja ongelmakohtiin puuttumisen nopeasti.

Näkemyksenne yleistukilain 8 §:n mukaisen ulkomaalaista koskevan rajoituksen muuttamisesta tilapäisen suojelun oleskeluluvalla maassa olevien osalta

Esityksessä esitetään rajoituksen lieventäminen tai poistamista tilapäistä suojelua saavien henkilöiden osalta. Järvenpään mielestä esitystä tulisi tarkentaa tältä osin, onko toimenpide tarpeellinen ja oikeasuhtainen. Kaikkia maahanmuuttajaryhmiä tulee kohdella yhdenvertaisesti. Johtaako toimenpide epäsuoraan syrjintään? Väestöryhmille eri tavoin sovellettavat ohjeet aiheuttavat sekaannusta ja mahdollista kotoutumisprosessin viivästymistä.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Näkemyksenne takuuajan kuluessa tarjottavista palveluista

Palveluun pääsemisen takuuajan määrittely on keskeinen osa kotoutumisen edistämistä, sillä nopea pääsy kotoutumista tukeviin palveluihin ehkäisee syrjäytymistä ja nopeuttaa yhteiskuntaan integroitumista. Kotoutujan kannalta takuuajan tulisi olla riittävän lyhyt, jotta maahan muuttaneet pääsevät alkuvaiheen tuen piiriin viivytyksettä. Selkeä aikaraja antaa sekä viranomaisille että asiakkaille ennakoitavuutta ja varmuutta palveluprosessin etenemisestä. Järvenpää nostaa esiin pienen kunnan haasteen. Takuuajan puitteissa ei saada välttämättä kokoon tarvittavaa määrää opiskelijoita koulutuksen toteuttamiseksi. Tarjottavien palvelujen tulee olla monipuolisia ja yksilöllisesti räätälöityjä. Koulutusten ennakoon suunnittelua on vaikeaa tehdä, koska vieraskielisten lukumäärää ja palveluntasoa on mahdotonta ennakoida. Lähtökohtaisesti alueen vieraskielisten määrä on vielä pieni. Takuuaikaan liittyvät mahdolliset sanktiot tulee valmistella niin, että ne huomioivat alueiden mahdollisuudet järjestää palveluja.

Näkemyksenne takuuajan toteutumisen valvonnasta

Valvonta edellyttää selkeitä seurantamekanismeja ja vastuuhenkilöitä. Järvenpään näkee tärkeänä prosessin etenemisen säännöllistä mittaamista. Yhteistyö eri viranomaisten välillä sekä riittävä resursointi ovat valvonnan onnistumisen edellytyksiä.

Laki yleisistä kielitutkinnoista

Näkemyksenne maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta

Maksuttomuus poistaisi taloudelliset esteet ja antaisi kaikille maahan muuttaneille yhdenvertaiset mahdollisuuden osoittaa kielitaitonsa, mikä puolestaan edistäisi työllistymistä ja aktiivista osallistumista yhteiskuntaan sekä yhteiskunnallista tasa-arvoa.

Keskitason YKI-tutkinnon maksuttomuus tukisi myös kotoutumisen edistämisestä annetun lain tavoitteita, sillä kielitaito on keskeinen osa kotoutumisprosessia. Kun tutkinnon suorittaminen ei ole sidottu henkilökohtaiseen maksukykyyn, voidaan varmistaa, että jokainen kotoutuja saa yhdenvertaisen mahdollisuuden saavuttaa tarvittava kielitaito.

On kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että tutkinnon järjestämiseen ja valvontaan varataan riittävästi resursseja, jotta maksuttomuus ei heikennä tutkinnon laatua tai saavutettavuutta.

Esityksen vaikutukset ja perustelut

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista kotoutumisen kannusteisiin

Maksuttoman YKI-tutkinnon mahdollistaminen parantaa kotoutumisen kannusteita merkittävästi. Kielitaitovaatimusten täyttäminen helpottuu, jolloin maahan muuttaneet voivat nopeammin osallistua työelämään ja yhteiskuntaan. Taloudellisten esteiden poistaminen voi lisätä tutkinnon suorittajien määrää, ja motivoi kotoutujia aktiiviseen oppimiseen. Mahdollisina haasteina tunnistamme tutkinnon järjestämisen resurssitarpeet ja sen riittävä saavutettavuus eri puolilla maata.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista

Julkisen sektorin kustannukset kasvavat tutkinnon maksuttomuuden myötä, sillä valtio kantaa vastuun järjestämisestä ja rahoituksesta. Toisaalta pitkällä aikavälillä investointi voi tuottaa säästöjä työllistymisen ja kotoutumisen nopeutumisen kautta, kun maahan muuttaneet pääsevät aiemmin työmarkkinoille ja vähentävät riippuvuutta sosiaalietauksista. Yksilötasolla maksuttomuus vähentää taloudellista kuormaa ja mahdollistaa yhdenvertaisemman osallistumisen.

Näkemyksenne esityksen muista vaikutuksista

YKI-tutkinnon maksuttomuus edistää yhteiskunnallista tasa-arvoa ja vahvistaa yhteisöllisyyttä, kun kaikki kotoutujat saavat samat mahdollisuudet kielitaidon osoittamiseen. Tämä tukee myös kotoutumista edistävän lain tavoitteita ja lisää luottamusta viranomaisiin. Kielitaito on avain osallistumiseen, ja maksuttomuus voi vähentää ulkopuolisuuden tunnetta sekä edistää osallisuutta.

Näkemyksenne esityksen suhteesta perustuslakiin sekä EU-lainsäädännön ja muiden kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksiin

Esitys tukee perustuslain yhdenvertaisuus- ja perusoikeusperiaatteita tarjoamalla kaikille mahdollisuuden osoittaa kielitaitonsa riippumatta varallisuudesta. Näin toteutetaan oikeus koulutukseen ja yhdenvertaiseen kohteluun, mikä on olennainen osa perustuslaillista oikeusturvaa

Lakiesitys on linjassa EU:n integraatiopolitiikan ja kansainvälisten velvoitteiden kanssa, jotka korostavat yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja syrjimättömyyttä. Maksuttoman tutkinnon järjestäminen tukee EU:n perusoikeuskirjan ja useiden kansainvälisten sopimusten vaatimuksia, joissa painotetaan syrjimättömyyttä ja osallisuutta.

Voimaantulo

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

Maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon mahdollistaminen edistää kotoutumista, vahvistaa yhdenvertaisuutta ja tuo pitkän aikavälin taloudellisia hyötyjä yhteiskunnalle. Esityksen toteuttaminen vaatii riittävät resurssit ja seurantajärjestelmät, jotta tutkinnon laatu ja saavutettavuus säilyvät. Järvenpää näkee lakiesityksen hyvänä, sillä se tukee sekä kansallisia että kansainvälisiä tavoitteita kotoutumisen ja tasa-arvon edistämisessä.

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

Tämä on perusteltua oikeudellisen selkeyden ja hallinnollisen sujuvuuden näkökulmasta, sillä se antaa viranomaisille mahdollisuuden valmistautua muutokseen ja varmistaa yhdenmukaisen kohtelun kaikille uusille tulijoille. Mielestämme käytäntö ehkäisee epäselvyyksiä ja tulkintaongelmia, jotka voisivat syntyä, jos tukea ja palvelua sovellettaisiin

myös aiemmin maahan muuttaneisiin. Siirtymäaikana tulee viestiä selkeästi sekä viranomaisille että kohderyhmälle, jotta oikeusturva ja palvelujen saavutettavuus toteutuvat käytännössä.